

СТАНОВИЩЕ
на ст.н.с. Радосвет Коларов
за хабилитирането на
ст.н.с II ст. дфн Александър Асенов Панов
със званието „професор“

Доминантен в литературоведските занимания на Александър Панов е културологичният (преминал в последните години в антропологичен) подход. Още през 80-те години, по време на своята аспирантура, Панов взе на въоръжение понятия като „дискурс“, „комуникативен статус“, „въздействен потенциал на литературната творба“ и пр. Още тогава, а и през целия си път на литературовед, Панов мислеше (и мисли) литературата като социално действие, а не само като затворена знакова структура., категорията “текст” му се вижда тясна, ограничаваща интерпретацията. Това се отразява в анализа и тогава, когато в центъра му е поетиката, например жанрът. Симптоматично е заглавието на сборника със статии, публикуван през 1997 г. „Културни проблеми на българското литературно развитие”.

Екземплярна за тази методологическа насоченост на Панов е двутомната монография, издадена през 2012г., посветена на Ботевата поезия. Първият том, озаглавен „Художествената система на Ботевата поезия”, изд. Диоген, 2012, беше успешно защитен като дисертация, с която Панов беше удостоен с научното звание „доктор на филологическите науки”. Основополагаща е идеята за граденето на Ботевата поезия около два различни принципа – на митологично ритуалното и модерното, индивидуално-творческото художествено мислене – два принципа, които действат в напрегнато единство – като два противоположни, конфликтни, но същевременно неразполовяващи на две поезията на Ботев модуса, които взаимно преодоляват и допълват своите

крайни, ограничаващи тенденции. Полагането на двадесетте Ботеви стихотворения в синкретичното им битие на ритуалното действие означава не търсенето на външни фолклорни стилизации, а изследването на непосредственото живеене на Ботевата поезия по логиката на архаичното мислене. Подчертано е търсенето на системността, „художествената система” на Ботевата поезия.

Вторият том на монографията, озаглавен „Песни и стихотворения” от Христо Ботев - структура, основни сюжети и символични образи”, изд. Диоген, 2012, в конкурса за професор е представен като хабилитационен труд. Той поставя във фокуса на анализа художественото и социално въздействие и структурата на Ботевата част от стихосбирката „Песни и стихотворения от Ботьова и Стамболова”, продължавайки насоките на избрания в първия том подход на изследване функциите на ритуалното слово.

Преди всичко трябва да се каже, че Панов анализира въздействието на стихосбирката не като агломерат от отделни стихотворения, а като структурно-художествено единство, като единен, изграден по собствена композиционна логика текст. С това книгата му приносно се включва в засилващата се напоследък тенденция в нашето литературознание да се изследват връзките между творбите на един автор. Това е тип междутекстовост, която изоставя по-традиционния децентрализиращ, мозаичен подход за сметка на конструктивните връзки между творбите, подход, характерен за немското литературознание. Тук акцентът се поставя върху синтагматиката, върху общия сюжет в линейната постъпателност на текстовете.

Не по-малко важното обаче в случая е друго – въпросният общ сюжет се изгражда не от някакви формални белези, от вътрешни признаци на семантиката или каквито и да е затворени в себе си елементи на поетиката – той се гради - отново - от ритуални роли, които се поемат от

отделните стихотворения в контекста на подготовката на Априлското въстание. Тънката книжка със стихотворения е наречена от Панов „ритуален кодекс“, „богослужерна книга“, „канон“ . Стихотворенията образуват кръгово-циклична композиция, бидейки обвързани в контрастни тематични двойки, в този процес на контрастно възвръщане се извършват трансформации на универсални сюжети в традиционната култура.

Монографията съдържа коментарен дял, в който се обясняват използваните в стихотворенията символични образи, мотиви, изразни средства, преки и скрити цитати, полемики и позовавания на културната традиция. Този дял снабдява читателя на Ботевата поезия с неоценим културен и текстуален рецептивен фон, без който голяма част от обаянието и въздействената сила на тази поезия би останала неразбрана. В изпълнението на тази, новаторска впрочем, научна задача Панов е имал високи образци, напр. коментарното издание на Евгений Онегин, извършено от Юрий Лотман.

В очертаването на антисиметричните двойки стихотворения в изследваната стихосбирка, в проследяването на кръгово-цикличната композиция Панов построява, нещо обичайно в литературознанието, литературоведска конструкция. Както всяка конструкция, така и тази , носи своите рискове. По-рисковано е обаче припознаването в нея на реконструкция, т.е. включването ѝ в творческия замисъл, в интенцията на Ботев. Дали е така, е трудно да се отговори. Концепцията на Панов е безспорно ефективна и интелектуално предизвикателна и той изобретателно открива доводи за нейното обосноваване. На места тази изобретателност упражнява насилие над текста.(Ограниченият текстов лимит на моето становище не ми дава възможност да илюстрирам това с примери). В представянето на уникалната структура в подредбата на Ботевите стихотворения, както и в реставрирането на архаичното мислене Панов представя смели хипотези, които понякога не са удържани от критическа

авторerefлексия. Понякога хипотезата се втвърдява и се превръща, така да се каже, в хипертеза -- в постулат, върху който се надграждат следващи тези, вследствие на което се появяват категорични изрази като „пълен изоморфизъм”, „доказателство” и пр. Тази констатация не отменя, разбира се, заключението ми, че разглежданата книга има качества на реабилитационен труд.

Александър Панов има физиономично място в нашето литературознание. Между приносите му може да се посочат теоретическото обосноваване на антропологическия подход в литературознанието, историческата поетика, комуникативния статус на литературната творба, както и множество конкретни разработки в областта на поетиката, особено в областта на жанра. Панов има заслугата да улавя възлови моменти в историческия развой на нашата литература, както и да представя културно-историческия ѝ контекст. Стремещът му да търси системността, аналитично да отчленява основни категории и понятия има конкретна педагогическа проява в изработването на множество помагала и учебници по литература за средните училища.

Въз основа на гореизложените аргументи изразявам моя положителен вот за удостояването на ст.н.с. II ст. дфн Александър Асенов Панов с научното звание «професор».

13. 10. 2012

(ст.н.с. дфн Радосвет Коларов)

